

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Roto, H. 2017. Ohjaajakoulutuksella ohjaajien ohjaustaitoja kehittämässä. Teoksessa. Tuomi, J., Joronen, K. & Huhdanpää, A. 2017 (toim.) Taito2017: Oivaltamisen iloa. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 456-463.

URL: <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/Muut/Taito2017-oivaltamisen-iloa.pdf>

10.4 OHJAAJAKOULUTUKSELLE OHJAAJIEN OHJAUSTAITOJA KEHITTÄMÄSSÄ

Roto Helinä, KL, TtM, SHO, lehtori, Tampereen ammattikorkeakoulu/ Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Teuvo Susanna, TtM, AmO, opetusylihoitaja, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Tausta

TERVEYSALAN OPETUSSUUNNITELMIEN tavoitteena on mahdollistaa terveysalan opiskelijoille koulutuksen aikana valmiudet kehittyä oman ammattinsa asiantuntijoiksi. Asiantuntijuuden kehittyminen on valmistumisen jälkeenkin työelämässä jatkuva prosessi, johon opintojen aikana opiskelija saa valmiuksia erityisesti ohjatun harjoittelun jaksoilla. Terveysalan ammattikorkeakoulututkintojen sisällöt ja pituudet ovat pitkälti eri lakien ja ohjeistusten pohjalta säädeltyjä (mm. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994; Heinonen 2004; STM 2009; STM 2012; OPM 2006; Ammattikorkeakoululaki 2014/032). Sairaanhoitajien ja kättilöiden koulutusta sääntelevät lisäksi EU-direktiivit (77/453/ETY, 2013/55/EU). Sairaanhoitajakoulutuksessa on ohjattua harjoittelua 75 opintopistettä koko koulutuksen 210 opintopisteestä ja kättilökoulutuksessa ohjattua harjoittelua on 120 opintopistettä 270 opintopisteestä, joten on ensiarvoisen tärkeää, että jokainen ohjatun harjoittelun jakso mahdollistaa tavoitteiden mukaisen ohjauksen ja oppimisen ja siten tukee opiskelijan ammatillisen osaamisen kehittymistä mahdollisimman hyvin. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/55/EU mukaisesti ohjattu harjoitte-

lu toteutuu ammattitaitoisen hoitohenkilökunnan valvonnassa ja sellaisissa yksiköissä, joissa on riittävästi ammattihenkilöstöä ja asianmukaiset potilashoidon apuvälineet. Opiskelijan ohjatun harjoittelujakson ohjauksesta vastaavat sekä opettajaohjaaja että harjoitteluohjaaja. Tässä artikkelissa ohjaajalla tarkoitetaan ohjatun harjoittelun jaksolla työyksikössä toimivaa harjoitteluohjaajaa.

Valtakunnallisissa suosituksissa (Heinonen 2004; STM 2009; STM 2012) ja useissa tutkimuksissa (Luojus 2011; Jokelainen 2013; Karjalainen ym. 2015) on tullut esille, että ohjaajien ohjausvalmiuksissa ja ohjaajien koulutuksissa on ollut puutteita. Jokelaisen (2013) mukaan tärkeitä ohjaajan valmiuksia ohjaajana toimimiseen ovat ammatin osaaminen ja vuorovaikutusosaaminen, ohjaus-, opetus- ja arviointiosaaminen ja ajantasainen tieto nykyisestä koulutuksesta. Hyvä ohjaus edellyttää myös motivaatiota ja sitoutumista, ohjaamisen arvostamista, halukkuutta ohjaajana toimimiseen, sitoutumista toimintaan, ammatin ja opiskelijan kunnioittamista sekä halua oman työn ja ohjauksen kehittämiseen. Ora-Hyytiäisen (2004) mukaan opiskelijan ammatillisen kasvun ja kehittymisen ohjauksen kehittämisessä ovat keskeisinä tunteiden käsittelyn oppiminen sekä opiskelijan oman käytännön työtoiminnan, työelämän ammattikulttuurin, arvojen, toimintatapojen sekä omaan ammattiin identifioitumisen jatkuvaan reflektointiin oppiminen. Tiainen (2017) puolestaan tuo esille, että ohjaajien pedagogisessa näkemyksessä korostuu opiskelijan oman oivalluksen kautta tapahtuva oppiminen. Teorian ja käytännön integroituminen nähdään tärkeänä ja ohjaajat näkevät parhaiten edistävänsä opiskelijan oppimista antamalla hänen tehdä mahdollisimman paljon itse. Lisäksi palautetta antamalla ja

kannustamalla edistetään opiskelijan oppimista. (Tiainen 2017). Tutkimusten mukaan (esim. Jokelainen 2013; Tiainen 2017) koulutuksella voidaan vahvistaa ohjaajien ohjausosaamista.

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri ja Tampereen ammattikorkeakoulu aloittivat tiiviissä yhteistyössä kouluttamaan harjoitteluohjaajia opiskelijanohjaukseen systemaattisesti ensimmäisten joukossa koko Suomessa. TAMK:n lehtori/ PSHP:n hoitotyön kliinisen opettajan, suunnittelemaa Miten kehityn ohjaajana? – koulutusta on järjestetty vuodesta 2008 lähtien 2–3 kertaa vuodessa, yhteensä koulutuksia on ollut 23 ja 645 ohjaajaa on käynyt tähän mennessä ko. koulutuksen. Koulutus on toteutettu 3 opintopisteen laajuisena. Kunkin koulutuksen lopussa on ohjaajilta kerätty koulutuspalautteet, joita on hyödynnetty seuraavien koulutusten kehittämisessä, mutta koostettua pitkäaikaisempaa tietoa palautteista ei ole analysoitu eikä raportoitu.

Miten kehityn ohjaajana? – koulutuksen päätavoitteena on ollut kehittää PSHP:n opiskelijan ohjauksen laatua ja ohjaajien ohjaustaitoja. Koulutuksen laajuus on ollut koko ajan STM (2004) suosituksen mukainen kolme opintopistettä (80 h osallistujan työtä). Osallistujien työpanos on koostunut 4–5 lähiopeuspäivästä ja itsenäisestä työskentelystä. Osa lähiopeuksesta on toteutettu koko ryhmän (maksimissaan 32 ohjaajaa) opetuskeskusteluna, osa kahdeksan ohjaajan pienryhmässä ryhmätyönä ja osa pienryhmässä tapahtuvana tutorin ohjaamana tutoriaalityöskentelynä. Koulutusten tarkemmat sisällöt ovat vaihdelleet vuosien varrella, mutta perusteemoina niissä on käsitelty terveysalan koulutusta ja oppimisenäkemyksiä, harjoitteluprosessia, reflektiivistä oppimis- ja ohjausprosessia, ohjaajan pedagogisia

taitoja sekä arviointia, asiantuntijuuteen kehittymistä ja sen tukemista. Lisäksi koulutuksen itsenäiseen työskentelyyn on kuulunut kirjallisia tehtäviä sisältäen pohdintaa omasta oppimisesta ja kehittymisestä hoitotyön ammattilaiseksi sekä oman ohjaajuuden analyysiä sekä tutoriaalitehtävien ja ryhmätöiden tekoa.

Tarkoitus

Artikkelin tarkoituksena oli kuvata ”Miten kehityn ohjaajana?” -koulutukseen osallistuneiden ohjaajien kokemuksia koulutuksesta.

Aineiston keruu ja analyysi

Tähän työhön tarkastelun kohteeksi valittiin Miten kehityn ohjaajana? -koulutusten palautteista viiden vuoden tarkastelujakso, kevästä 2012 syksyyn 2016. Kyseisenä aikana järjestettiin 12 ohjaajakoulutusta. Tämän ajanjakson ohjaajakoulutuksiin osallistui yhteensä 380 harjoitteluohjaajaa. Koulutuksiin osallistui terveysalan opiskelijoiden harjoitteluohjaajia Pirkanmaan sairaanhoitopiirin eri toimialueilta ja eri ammattiryhmistä; pääosa ohjaajista oli sairaanhoitajia, mutta myös kätilöitä, fysioterapeutteja, bioanalyytikkoja ja röntgenhoitajia sekä muutama lähihoitaja oli mukana koulutuksissa. Ohjaajien (n=376) kokemuksia koulutuksesta selvitettiin tätä koulutusta varten vuonna 2008 kehitetyllä mittarilla, jota on käytetty siitä lähtien. Palaute on kerätty aina viimeisen koulutuspäivän lopuksi. Mittarissa on 15 väittämää, johon vastaajat vastasivat Likertin viisiportaisella asteikolla numeroilla 1–5 (numero 1 = olen eri mieltä ja numero 5 = olen samaa mieltä). Palautekysely sisältää myös avoimia kysymyksiä,

joita ei otettu mukaan tämän aineiston analyysiin. Valittu tutkimusaineisto analysoitiin kuvailevin tilastollisin menetelmin (Taulukko 1).

Tulokset

Osallistujat kokivat koulutuksen toteuttamisen ja sen tuottaman osaamisen kokonaisuudessaan erinomaisen hyvänä, koska kaikkien ko. ajanjaksona pidettyjen koulutusten kokonaiskeskiarvo oli 4,3. Koulutus on ollut myös varsin tasalaatuista, koska kaikkien koulutusten keskiarvojen vaihteluväli oli 4,0–4,5 välillä. Ohjaajat kokivat, että heidän näkemyksensä harjoittelun ohjauksesta kehittyivät ($ka=4,4$) koulutuksen aikana. Koulutuksen sisältämä yksilötehtävä sai heidät pohtimaan heitä itseään oppijana ja opiskelijan ohjaajana ($ka=4,5$) ja he saavuttivat tässä koulutuksessa omat oppimistavoitteensa ($ka=4,3$) erittäin hyvin. Yksittäisistä väittämistä alle neljän keskiarvon ($ka=3,9$) jäivät opetussuunnitelmaa ja sen etenemistä kuvaavat väittämät sekä koulutuksen hyödyntämiseen työyhteisön näkökulmasta koskeva väittämä ($ka=3,9$). Osallistujat kokivat voivansa hyödyntää koulutuksen antia omassa ohjauksessaan erinomaisesti ($ka=4,5$) sekä saivat ideoita kehittää opiskelijan ohjausta omissa yksiköissään ($ka=4,1$). Osallistujat olivat tyytyväisiä koulutuksen teoria-sisältöön ($ka = 4,3$) ja kokivat luentojen pohjautuvan tutkittuun tietoon ($ka=4,5$). He olivat erittäin tyytyväisiä ($ka=4,6$) kouluttajien asiantuntemukseen. (Taulukko 1.)

Taulukko1. Miten kehitysohjaajana -koulutukseen osallistuneiden harjoitteluohjaajien kokemuksia koulutuksesta vuosina 2012–2016.

	2012 kevät	2012 kevät	2012 syksy	2013 kevä	2013 kevä	2013 syksy	2014 kevä	2014 syksy	2015 kevät	2015 syksy	2016 kevät	2016 syksy	ka
Tunnen TAMKin hoitotyön koulutuksen opetus-	4,1	4,0	3,9	4,0	3,4	3,4	3,5	4,1	3,8	3,9	4,3	3,8	3,9
suunnitelman sisällön													
Tiedän, miten ammattikorkeakoulun hoitotyön	4,0	3,7	3,8	4,0	3,7	3,5	3,6	4,2	3,5	3,9	4,4	4,3	3,9
koulutuksen opetussuunnitelma etenee													
lukukaudelta toiselle													
Tiedän, mitä tarkoittaa, että koulutus on järjest-	4,8	4,8	4,7	4,3	4,8	4,4	4,4	4,8	4,1	4,6	4,9	4,3	4,6
ongelmaperustaisella oppimisen periaatteiden													
mukaisesti													
Koulutus antoi ymmärrystä siitä, mitä on opiske-	4,9	4,8	4,5	4,7	4,8	4,7	4,4	4,6	4,1	4,7	4,9	4,3	4,6
PBL: llä													
Perehdyin tutoriaalini oppimistehtävän tekemise-	3,9	4,4	3,9	3,8	3,8	3,9	3,7	4,1	3,8	3,5	4,4	4,1	4,0
huolella													
Yksilötehtävä sai pohtimaan	4,4	4,5	4,4	4,7	4,4	4,6	4,3	4,6	4,3	4,3	4,6	4,2	4,5
itseäni oppijana ja ohjaajana													
Näkemykseni ohjatun	4,0	4,5	4,5	4,4	4,7	4,5	4,2	4,6	4,0	4,1	4,5	4,5	4,4
harjoittelun ohjauksesta kehittyi koulutuksen													
aikana													
Koulutus herätti kiinnostua	3,6	4,2	4,1	4,2	3,9	3,9	3,9	4,2	3,9	3,5	4,5	4,1	4,0
etsiä uutta tietoa ohjauksesta													
Sain ideoita kehittää opiskelijanohjausta omalla	4,0	4,4	4,2	4,5	4,0	3,9	4,1	4,3	4,0	3,6	4,3	3,8	4,1
osastollani													
Saavutin omat oppimis-	4,3	4,4	4,5	4,5	4,4	4,3	4,1	4,6	3,5	4,2	4,6	4,1	4,3
tavoitteeni tässä koulutuksessa													
Olen tyytyväinen koulutuksen teoriasisältöön	4,3	4,4	4,3	4,6	4,5	4,3	4,1	4,3	4,2	4,1	4,3	4,0	4,3
Luennot pohjautuivat tutkittuun tietoon	4,6	4,8	4,5	4,5	4,8	4,5	4,5	4,6	4,3	4,8	4,8	4,4	4,6
Voin hyödyntää koulutuksen	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7	4,5	4,2	4,5	4,5	4,0	4,5	4,6	4,5
antia omassa ohjaajuudessa													
Voin hyödyntää koulutuksen työyhteisön	3,2	4,0	4,1	3,9	3,8	4,0	3,8	4,0	3,7	3,8	4,2	3,8	3,9
näkökulmasta													
Olen tyytyväinen kouluttajien asiantuntemukseen	4,6	4,5	4,6	4,8	4,7	4,6	4,7	4,6	4,4	4,5	4,8	4,7	4,6

Johtopäätökset

Ohjaajat kokivat koko tarkasteltavana ajanjaksona ohjaajakoulutukset varsin hyvinä, koulutuksia kannattaa palautteen pohjalta järjestää systemaattisesti edelleen. Ohjaajana kehittyminen edellyttää ohjaajalta oman ammatin substanssiosaamista, ymmärrystä opiskelijan opetussuunnitelmasta, harjoittelujaksojen tavoitteista, opiskelijan oppimisesta ja hyvästä ohjauksesta sekä ohjaajan omien ohjaustaitojen jatkuvaa reflektointia ja halua ja kykyä vuorovaikutukseen ja dialogiin sekä tuen antoon ammattiin kehittyvän kanssa harjoittelujaksoilla. Ohjaajakoulutuksella, joka toteutetaan monimuotokoulutuksena, jossa yhdistetään dialogiin ja reflektointiin perustuvaa opetusta, pienryhmätyöskentelyä ja itsenäistä opiskelua, voidaan edistää ohjaajien ohjausosaamisen kehittymistä.

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 032/2014.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/55/EU.

Heinonen, N. 2004. Terveysalan koulutuksen työssä oppiminen ja ohjattu harjoittelu. Suositus sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2003:22. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Jokelainen, M. 2013. The Elements of Effective Student Nurse Mentorship in Placement Learning Environments: Systematic Review and Finnish and British Mentors' Conceptions. Dissertations in Health Sciences 184. Publications of the University of Eastern Finland, Kuopio.

Karjalainen, T., Ruotsalainen, H., Sivonen, P., Tuomikoski, A., Huhtala, M. & Kääriäinen, M. 2015. Opiskelijaohjaajien arviot omasta ohjausosaamisestaan. *Hoitotiede* 27(3),183–198.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994.

Luojus, K. 2011. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli- ohjaajien näkökulma. Acta Universitatis Tamperensis 1579, Tampere University Press, Tampere.

Opetusministeriö 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopinnot. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24.

Ora-Hyytiäinen, E. 2004. Auttajasta reflektiiviseksi sairaanhoitajaksi. Ammattikorkeakoulu-opiskelijan kasvu ja kehittyminen ammattiin. Acta Universitatis Tamperensis 1032. Tampere University Press, Tampere.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Johtamisella vaikuttavuutta ja vetovoimaa hoitotyöhön. Toimintaohjelma 2009–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:18.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Koulutuksella osaamista asiakaskeskeisiin ja moniammatillisiin palveluihin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:7.

Tiainen, A-I. 2017. Sairaanhoitajaopiskelijoiden harjoittelun ohjaajien ohjausorientaatio ja sen muutokset 1999–2010. Dissertations in Education, Humanities and Theology 96. Publications of the University of Eastern Finland, Joensuu.